

Относно начина на публикуване на регионалните структурни изследвания

Практиката убедително показва, че графичното или фотозобразяването на структурните особености на даден район несъмнено е много поинформативно, поинструктивно, по-лесно и по-бързо възприемащо се от читателя, отколкото твърде подробното тектонско описание. Тази особеност на регионалния структурен анализ съществено го отличава от много други геоложки изследвания. За това съвсем естествено е съответните статии да са наситени с карти, фигури и приложения за сметка на редуцирания в описателните си части текстуален обем. За последното редакторските колективи на повечето наши геоложки поредици с право проявяват особена настойчивост. Но въпросът за илюстративната част на статиите не стои така. Не са редки случаите, когато някои рецензенти и редакторски колегии се стремят да наложат максимално съкращаване както на количеството, така и на размерите на фигурите и приложенията. Не става дума за случаите на явно разточителство, а за умаляване и опростяване на съществени графични елементи от статиите. Като мотиви за това се изтъкват стремежът към „икономии“ на печатен обем и хартия, техническите трудности в печатниците, неудобствата при комплектуването на печатните издания в дуплянки и пр. Нещо повече — в отделни списания са възприети и своего рода норми за т. нар. „естетичен“ вид на приложението. За постигането на тези свои изисквания редица редактори, подпомогнати от някои рецензенти, настояват пред авторите за отстраняването на всички „маловажни“ детайли, за пределно ограничаване на конкретните илюстрации (или в краен случай — оставяне на „най-важните“), за „генерализиране“ на съдържанието на графичните приложения (с цел да се подчертае „същественото“, „генералното“ и „закономерното“) и за тяхното „облекчаване“ от конкретен материал за постигане на максимално намаление на съответния чертеж при отпечатването. Има случаи, когато такива изисквания се реализират до различна степен при самото редактиране и без съгласието на самия автор. Какво на практика означава всичко това за публикуването на регионалните структурни изследвания?

Отговорът следва от същността на регионалния структурен анализ. За разлика от останалите тектонски изследвания той има за задача именно конкретното, точното и изчерпателното

характеризиране на проучвана структурна обстановка с нейните непосредствени особености и детайли. А това не може да стане с генерализирани карти, схеми и други такива изразни средства, с които така нашироко боравят останалите клонове на геотектониката. Следователно „обобщаването“ и „опростяването“ най-вече на структурните карти води до неверни, изопачени представи за изследваната регионална обстановка. Напротив, стремежът при всички случаи трябва да бъде към максимално насищане с информация на дадената карта или план съобразно с възможностите на съответния мащаб. Твърденията, че такива натоварени карти са били „тежки за чертане“ или пък „замъглявали главното“, са несъстоятелни. Съвсем логично е една структурна карта за средно или много сложен терен да бъде „тежка за четене“ от пръв поглед, защото именно такъв нелек за разбиране е строежът на тези места. Целта на това графично приложение е преди всичко да ни запознае с конкретна фактическа страна на нещата, и то във възможно най-детайлен за дадения мащаб вид. Защото това по същество е фактическият материал, на базата на който авторът прави своите изводи и се стреми да убеди читателите в тях. А що се касае до „главното“, „генералното“ или „основното“ — то ще стане ясно в хода на изследванията и ще намери отражение на специалните структурни скици, схеми или даже карти, които несъмнено ще бъдат освободени от неинформативните (в случая) детайли. В този смисъл стремежът у някои да „вземат под една мишница две дини“ — т. е. с една и съща карта едновременно да информират за регионалната обстановка и да покажат закономерностите в нея, неминуемо води до сериозни грешки и непълноти. Защото ако в миналото — в обстановката на сравнително скромна регионална структурна информация — този похват е бил приложим, то при съвременния „порой“ от данни е невъзможно вече да се подхожда така.

Като друг мотив за „опростяване“ и „схематизиране“ на структурните карти се сочи необходимостта от максимално намаляване на размерите им. Някои виждат пътищата за това в отстраняване на детайлите (понеже те ще се „загубят“, т. е. няма да „издържат“ намалението), като дори се достига до искане към автора да смени мащаба. Този вид „икономисване“ опоро-

чава картите и не дава възможност те да изпълнят своето предназначение. И тук, в съвременна обстановка, вече трябва да се простим с добрата стара „традиция“ структурната карта да бъде едно-едва ли не опростено, т.е. облекчено от други геотектонски символи, копие на тектонската карта, и то в същия мащаб. Напротив — днес структурната карта решително е наситена с много по-обилна и по-разнообразна знакова структурна информация и това налага реализирането ѝ в мащаб много по-едър от този на съответната тектонска карта. От друга страна, съвременните структурни изследвания се реализират в много едни мащаби (за картите — 1:50 000, 1:25 000, 1:10 000, 1:5000, 1:2000 и т. н.). Нереално е да се допусне, че набраната по този начин информация може да получи задоволителен израз в мащаб 1:250 000, 1:300 000 и т. н., т. е. това, което може да се побере в една страница на едно съвременно наше геоложко списание. Тогава логично възниква въпросът може ли размерите на въпросната страница да станат „прокрустово ложе“ за резултатите на едно изследване. Решително не.

Мотивът за неудобствата от комплектуването на печатните издания с нагънати графични приложения (диплянки) също не издържа критика. Един поглед към негеоложките специални научни списания на редица наши издателства показва, че това е прием, залегнал отдавна като необходим при много науки. А обстоятелството, че тази нужда не е съществувала по-рано и сега вече се налага при структурната геология, е естествен резултат от достигнатото съвременно ниво на съответния познавателен процес — факт, който не бива да ни учудва.

Що се касае до икономията на печатен обем и хартия, то едва ли има по-сполучлив начин да се заменят цели страници, а понякога кола или дори коли описателен обяснителен текст с няколко графични приложения.

Повдигнатите въпроси относно графичната страна на публикуването на регионалните структурни изследвания и в частност на структурните карти са в тясна връзка с основните принципи изисквания на изготвянето на последните. Този въпрос, включващ разнообразни, често дискуссионни аспекти, е тема на друг разговор. Тук ще отбележим само, че освен за пространственото разположение на констатираните строежни елементи въпросните структурни карти следва да информират за темпоралните взаимоотношения между ефектите на разновъзрастните деформации, проявени в съответния регион. Отнася се до съдържанието на структурните парагенези на отделните структурни плановете. По такъв начин картата ще илюстрира не само пространствената, но и тектохронологската същност на проявените в този район тектонски събития. В това се състои една от най-важните съвременни тенденции на графичното представяне на регионалните структурни изследвания. А що се отнася до скиците, зарисовките, блок-диаграмите и профилите, универсалната рецептура е практически невъзможна. Съществено в случая е необходимостта от правилна оценка на графичните елементи от разработката на регионалните структурни проблеми.

Цанко В. Цанков